

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 32. ANUL XIX.

Sabiu, in 22 Aprile (4 Maiu) 1871.

Telegrafulu ese de done ori pre septemana: Dumineca si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvanie si pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sinodulu archidieceasanu.

Siedinti'a a X-a tienuta in 13 Aprile. Pres. P. vic. archiepiscopescu P. Nicolau Popoia. Ne fiindu protocoalele din doue siedintie precedenti incagat'a, presedintele face cunoscutu, ca nu se potucel' si autenticá. Dupa aceea aduce la cunoscenti'a sinodului ca in absentia d. referinte, alesu de sinodulu din anulu trecut, Nicolau Gaetanu, referal'a senatului consistoriale scolasticu o au purtatu din bunavointia d. Dr. Ilariu Puscaru. Acest'a fu primita de sinodu cu aclamatiuni de „sa traiasca“ pentru d. Dr. Puscaru.

La ordinea dilei este alegerea unui asesoru in consistoriulu str. bisericescu si a duoru asesori in consistoriulu scolasticu. Pres. atrage atentiunea sinodului asup'ra acestui actu si provoca pre membrii sinodului sa-si dea votulu pentru barbati cuaflicati, in intielesulu statutului organicu, adaugendu ca alegerea sa fia astfelu, incatu sa nu se faca unu reu consistoriului.

Pop'a luandu cuventulu se provoca la votulu separatu din anulu trecut contr'a alegerei P. I. Hanii'a si d. P. Rosca in consistoriulu epitropescu si dice ca posturile aceste doue le privesce de vacante si in fine roga pre sinodu ca in loculu acestor'a sa alega alti doi.

Dr. Gallu afla ca in 117 este mancu si ca ocuparea posturilor sa se faca prin concursu, pentru ca atunci se vede si cuaflicatiunea celor ce se voru alege; de alta parte sinodulu nu mai pote veni in pusetiunea neplacuta de a alege pre cinova, carele apoi sa resigneze. De ore ce inse sinodulu nu pote modifica statutulu, sa-si esprime dorinti'a in directiunea acest'a. Presied. intraba deoa se spriginesce propunerea, ce si-o formuléza Dr. Gallu.

Dupa o scurta discussiune acesta cestiune se decide a se pune mai tardiu la ordinea dilei. Se pune deci la desbatere propunerea lui Pop'a. Popoescu arata ca principiile suntu frumose si densulu a fostu este si va fi totude-un'a pentru principie, dara principiile aceste sa nu fia de feru. Precum s'au facutu abaterere in alte casuri, asiá si aci trebuie sa se faca,

pentru ca acest'a o dictéza impregiurabile, in care aflamu. Baracu spriginescu pre Popescu si dice ca exceptiunalminte sa se faca si aici abatere. Glodariu si Candrea inca pledéza contr'a. Pop'a si apara propunerea, carea punendu-se la votu se primesce. Se cetesce propunerea Dr. Gallu si se pune la ordinea dilei. Codru Dragusianu dice ca sa nu se mai dea afacerea acest'a la congressu, ci sa se faca o resolutiune consistoriale, ca ajunge. Nemesiu propune trecerea la ordinea dilei si se primesce.

Vine acum a se indeplini actulu alegerei si adeca suntu de a se alege unu asesoru bisericescu, doi asesori scolastici si doi epitropesci.

Se cere intrerumpere de 10 minute pentru consultare. Dupa pausa acest'a se alegu in personele dd. Branu de Lemeni si Piposiu barbati de incredere si asiá se incepe votarea. Votanti suntu 37, majoritate absoluta 19 voturi. Dupa scrutiniu rezultatulu alegerei este: P. Moise Lazaru protop. Zarandului e alesu in consistoriulu bisericescu cu 32 voturi; in celu scolasticu pentru postulu de referinte a intrunitu Elia Macelariu 26 voturi, Codru Dragusianu si I. Maximu pluralitate de voturi, inse nici unulu majoritatea absoluta; in consistoriulu epitropescu este alesu Nicolau Cristea cu 34 voturi si Ioanu Onitiu cu 22 voturi, Pentru unu membru in consistoriulu scolasticu are a se face a doua alegere. Dara fiindu-ca in partea acest'a a consistoriului trebuiescu inca doi membri si adeca unulu in loculu lui N. Cristea si altulu in loculu lui Macelariu, care fu alesu referinte, la propunerea lui Nemesiu se alegu doi de odata si asiá se alegu cu cate 30 voturi Codru Dragusianu si I. Maximu.

Pop'a insinua votu separatu contr'a lui Macelariu, pentru ca nu e omu de specialitate.*)

*) Se aflara omeni, cari diceau ca acest'a a fostu numai pro forma, de ore ce insusi resp. d. aru fi votatu pro; noi nu putemu crede asiá ceva, dara de cumva dlu Pop'a nu scie de acesta, vorba i o aducemu la cunoscentia. R.

Vine la ordinea dilei rap. comissiunei bugetarie, carele se retramite comissiunei.

Metianu face propunerea ca pre venitoriu sa se in din veniturile bisericeloru anumite procente pentru darea diurneloru deputiloru. Siedinti'a venitoria e anuciata pre mane la 8 1/2 ore.

Siedinti'a a XI-a tienuta in 14 Aprilie. Pres. P. vicariu archiepiscopescu N. Popoia. Se autentica protocoalele siedintieloru de mai nainte pre langa unele modificari.

Presied. anucia ca Escel. Sea Preasantitulu Archiepiscopu si Mitropolitu Andreiu a intaritu alegerea asesoru consistoriale Moise Lazaru cu adausulu: ca Escelenti'a Sea si cu ocaziunea acest'a, ca omu constitutionalu ce este si pleca capulu inaintea votului sinodalu.

Branisce interpeléda in intielesulu urmatoriu:

Are maritulu consistoriu cunoscentia ca parochi'a din suburbiulu iosefinu se administréda de unu administratoru, contr'a vointiei poporului; are cunoscentia cum-ca veniturile acelei parochie le trage fostulu parochu si acum asesoru consistoriale P. Ioanu Panovicu, si ca acest'a locuiescu si de presinte in casa parochiale, si daca are, are de cugetu ca sa intregesca acesta statiune parochiale vacanta dupa prescisele statutului organicu?

Pres. dice ca aru poté respunde numai decatu la interpelatiune de-a-dreptulu, pentru-ca lucrulu i este cunoscutu, deoa acum se va restringe la unele deslusiri indirecte. Aci presidiulu espune pre largu ca parochi'a acest'a, fiindu zidita biseric'a aceea de unu Hagi Popu, acest'a cá intemeiatoru si-a reseratu dreptulu de a purta grigia de bisericu, cá unu elitoru alu ei. Acestu dreptu a fostu strapusu urmasiloru din famili'a numita si in fine Hagi Constantiu Popu bar. de Boemstetten a concrediutu efitoratulu Escelentiei Sele Archiepiscopului si Mitropolitulu nostru.

FOISIORA.

Despre bani (moneta.)

Prelegere publica tienuta in 14 Aprilie in sala Reuniunei sodaliloru romani de N. Cristea profesoru. (Capetu.)

— La lungi intervale, valorea metaleloru pretioase este supusa la variatiuni, perdu din valorea loru. Dar' aceste variatiuni suntu multu mai mici de catu acelea ce cerca graulu, dupa cum amu spusu-o deja.

Asiá s'au observatu in Angli'a ca in secolulu XV-lea, hectolitru de grau vala 5 franci, de ore ce astadi, spre a obtiene unu hectolitru de grau trebuie sa damu de siese ori atat'a, 30 de franci.

Care din aceste doue obiecte (bani seu grau) s'au ridicatu de o parte si a scadiutu de alta?

Graulu s'a ridicatu, dice opiniunea vulgului, pentru ca, pentru aceea-si cuantitate, trebuie astadi de 6 ori mai multi bani de catu in secolulu XV-lea.

Statisticii sustienu contrariulu, adeca banii au scadiutu si valorea graului a fostu fipsa.

Spre a ne dá bine sem'a despre acest'a, ne vomu servi cu cele ce se petrecu in lumea fisica. Stelele fipse conserva intre densele aceleasi distatie, stelele mobile se muta din locu.

Unu hectolbru de grau ecuivala alta data cu 10 dile de munca, 2 parchi de pantofi, 1/2 de dic. Ei bine! astadi, in tierile populose, potemu

dobendi totu acestea marfi pentru unu hectolitru de grau.

Nu este totu asiá si cu banii: astadi cu 5 franci nu vei mai dobendi ceea ce se obtienea in secolulu XV-lea, ci vei mai obtiene numai 1/4 1/5 1/6 si 1/7 din ceea de dobendeai inainte.

Putemu daru conchide ca banii au perdu din valorea lor, pre candu graulu o mantiene fipsa.

Caus'a, pentru care valorea graului n'a cercatu despretiuri, este ca, cu tote perfectionarile ce a facutu agricultur'a, muno'a spre a produce unu hectolitru de grau nu a diminuatu multu.

Cum se produce despretiura monedei?

Cuvintele numerariu, bani, bani sunatori, bani in numerariu suntu numirile ce se dau bucatiloru de monede metalice. In fie-care tiéra, dupa cum este mai multu seu mai putien civilisata, trebuie o certa cuantitate de numerariu, ce servesce de vehiculu comericialu. Genovesii spunu ca numerariulu este untur'a ce unge osi'a carului comericialu. Deoa acum, dintr'o circumstantia ore-care, — descoperirea unoru mine avute, simplificarea procedatelor metalurgice, etc., — metalele pretioase se immultiescu, cuantitatea de monedi se immultiesce asemenea, oferirea este mai mare de catu cererea, valorea monedei este avilita, si prin urmare pretiulu marfiloru se ridica, cresce. Din contra, deoa metalele pretioase devinu rare, moned'a este in cuantitate mai mica, si prin urmare pretiurile scadu.

Sa presupunemu ca, de adi pana mane, cuantitatea de numerariu s'a indoitu. Fiindu ca cuan-

titatea marfiloru nu s'a immultitu totu asiá de iote aceste marfi se voru schimbá de doue ori mai multe unitati monetari.

Totu-de-un'a, avilisementulu numerariulu se traduce prin ridicarea generala a pretiuriloru.

Cu acesta ocaziune, credemu de datoriu a face pre scurtu istoriculu acestei despretiuri a metaleloru pretioase.

Incependu din anticitate si mergendu parte din mediulu evu, pretiurile s'au totu ridicatu, din caus'a depredariloru facute de imperiurile lui Cyrus, Alesandru si in cele din urma de alu Romaniloru. In mediulu evu, numerariulu a devenitu mai rar, cáci, din caus'a ignorantiei, extractiunea metaleloru pretioase a devenitu mai rara de catu in tempurile imperiului Romaniloru, si prin urmare pretiurile au scadiutu. Apoi, veni descoperirea Americi, ce facu cá Ispania si Portugali'a sa aiba in cantitate mare metale pretioase, cari au fostu asverlite de densele in circulatiune. Produsul arului si argintulu fu forte considerabilu, mai cu sema candu sciintia proveni a perfectiuna procedatele metalurgice. Acestu daosu de numerariu avu de resultatu ca, in cei 60 primi ani, ce urmara dupa descoperirea Americi, se pare ca n'au avutu nici o influintia asup'ra pretiuriloru, cáci, prin perfectiunarea productiunei diverselor marfi, cererea metaleloru pretioase fu in proportiune cu oferirea. Deoa dupa acest'a, urma, la inceputulu secolulu XVI-lea, o mare ridicare de pretiuri: valorea graului se ridica de trei ori mai susu de catu era mai inainte, pro-

Din această se vede că poporul din numita parochia până acum n'a avut influința aceea ce o are în alte parochii și asiă nu are nici în alegerea parochiului precum se afla pre aiurea. Cătu pentru venitul parochiale, venitul este întregu alu administratorului parochialu. Fostulu parochu trage numai o mica recompensa de 100 fl. din lăfa fip-sata din fundatiunea bisericeii; iera cuartirulu in adeveru lu folosese fostulu parochu, că omu bețrănu, ce este și carele dori a nu fi indepartatu pentru restulu dileloru sele, sa nu se deparțeze de bisericea, in carea a servitu preste 40 ani. De altmintrea va respunde de dreptulu.

Dr. G I o d a r i u interpelăza ca de ore ce dupa canoanele bisericeii noastre fia-care preotu trebuie sa se chirotonesca pre o parochia; pentru care parochia este chirotonitu p. protopresb. Ioanu H a n i ' a, p. protopr. și prof. Ioanu P o p e s c u pp. prof. Nicolau C r i s t e a și Dr. Ilariu P u s c a r i u și p. secretariu consist. Nicolau F r a t e s i u și a d o r a, ca cesti doi din urma de ce tagma se tienu, de ore ce preotii nostri trebuie mai inteu sa se casatoresca, afara deca suntu monachi.

Responsulu la interpelatiune se va da cu alta ocaziune. Mai voindu și alții sa vorbescă la interpelatiunea această, iera P o p ' a voindu sa o s p r i g i n e s c a, la observarea lui Macelariu, ca conformu regulamentulu nu pôte sa vorbescă nimenea până nu se pune interpelatiunea la ordinea dilei, sinodulu trece la alte obiecte și adeva;

Metianu propune că sa se votedie din partea sinodulu pentru fostulu ref. scolasticu din anulu trecut Gaetanu și pentru Dr. H. Puscaru carele a purtatu referat'a in loculu lui Gaetanu, o remuneratiune. Macelariu partinesce propunerea in partea din urma, dara nu stin partea prima, pentru ca Gaetanu s'a dechiaratu, ca resignedea de lăfa și pretinde numai diurne. Boiu propune ca sa se dea și altoru asesori din departare desdaunare de spese de calatoriă și de pretrecerea in Sabiu. Nemesiu este numai pentru remuneratiunea D-rului Puscaru, ceea ce in fine se și primesce. (Va urmă.)

Copi'a circulariului episcopescu emisu catra protopresbiterii din dieces'a Caransebesiului in caus'a prelegerilor de repetitiune cu invetiatorii, ordinate de organele scolare ale regimulu.

Nr. 94. Scol.

Pré Onorate Domnule Protopresbiteri!

Domnii inspectori scolare ai inaltulu regimu pentru maritele comitate Carasiu, Timisiu și Torontalu, dorindu a tienea in restimpu de 6 septamăni prelegeri de repetitiune cu invetiatorii din respectivele loru districte scolare, s'au adresatu și cătra consistoriulu nostru diecesanu cu revercarea, că sa indromedie pre invetiatorii dela scólele nostre confessionale resaritene romane a luă parte la aceste

prelegeri practice, ce se voru tiene in Lugosiu, Timisió'ra și Becichereculu-mare in lunile lui Augustu și Septembriu a. c.:

Fiindu-ca in timpul sosirei acestoru recercări se află coadunatu sinodulu anualu alu eparchiei nostre a Caransebesiului, asiă preatinsele recercări s'au comunicatu și cu veneratu-acelasi spre pertractare.

Ven. Sinodu eparchialu s'a aflatu indemnatu a aduce in acestu obiectu in siedint'a sea a IV-a sub nr. prot. 71. urmatórea decisiune:

„Provocarile Dloru inspectori scolare comitatensi de a participá si invetiatorii . . . dela scólele nostre confessionale resaritene romane la preatinsele conferintie resp. prelegeri de repetitiune, suntu de a se respingé cá o ingerintia in autonomi'a bisericeii și scólei nostre confessionale și cá o pasire afara din sfer'a loru de activitate, precisu normatu prin §-lu 11 alu legei de instructiune art. diet. XXXVIII din anulu 1868 și prin instructiunea ministeriala data loru in 15 Maiu 1869 sectiunile VI și VII §-fii 39-53, și asiă ven. consistoriu diecesanu insarcinându-se a face o representatiune energica cătra inaltulu Ministeriu ung. reg. de culte și instructiune contr'a acestoru ingerintie, totu-deodata prin circulariu consistorialu sa admonedie pre toti invetiatorii din diecesa, cá densii nu cumva din neștiintia séu rea pricepere a starei lucrulu, sa participe la preatinsele prelegeri de repetitiune.

Ceea-ce prin această se aduce la cunoscintia Pré onor. D.-Tale cu strinsa insarcinare, cá in terminu de 14 dile sa comunice pre lănga reversu această dispusetiune cu toti invetiatorii confessionali din tractulu pré onor. D.-tale spre sciintia și stricta pazire cu atătu mai vertosu, fiindu-ca in eparchi'a nostra preatinsele prelegeri de repetitiune se suplinescu cu celu mai bunu și mai imbucuratori succesu prin conferintiele invetiatoresci anuale, introduse dejá din anulu 1866, care conferintie dupa parerea barbatiloru de specialitate, suntu cu multu mai corespondentórie scopulu de a face, cá invetiatorii actuali sa progresedie treptatu in sciintiele și cunoscintiele pedagogice didactice și metodice de o parte, de alta parte fiindu-ca aceste conferintie suntu legate cu mai putiene spese și perdere de timpu pentru invetiatorii nostri, și in fine precum pré bine sciti, in dieces'a nostra la nici o scóla confessionala nu se afla aplicati de invetiatori definitivi individi, carii sa nu fi absolvatu cu bunu sporiu cursulu prescrisu pedagogicu la vre-unu institutu publicu și ca prin urmare determinatiunea §-lui 133 a legei de instructiune, pre temeulu carei'a inspectorii scolare ai regimulu au dispusu tienea prelegeriloru de repetitiune cu invetiatorii, — nu se pôte aplicá asup'ra invetiatoriloru dela scólele confessionale ale acestei diecese.

Reversele primite dela invetiatorii nostrii despre publicarea acestui circulariu, pré D-Ta le vei

metalele pretiose și celelalte produse se restabili. Daru dela 1650—1750, valórea numerariulu se ridicá și prin urmare valórea mărfloru scadiu. Caus'a acestei rumpri a ecuilibrulu fuse ca minele Americii nu mai produceau ceea ce produsera mai inainte. Dėru produsulu mineloru Mexiculu nu întârdiá de a compensá perderile ce incepusera a dá și cari cresceau mereu ale mineloru din Potosi, etc. La finele secolulu trecut și inceputulu acestuia, metalele pretiose cercara o mare despretiure. Astadi se crede ca ele valėda numai o treime din ceea ce valau.

Productiunea totala a metaleloru pretiose a ajunsu in dilele nostre la sum'a de 700 milóne. Cu tóte astea, fenomenulu rapedei despretiuri, ce s'a produsu in alu XVI-lea secolu, n'a avutu locu.

Suntu multi economisti, cari sustienu ca valórea metaleloru pretiose a scadiutu dela inceputulu secolulu XVIII cu o diecime; dera suntu și alții cari tagaduescu această, dicendu ca deca pretiurile lucruriloru au crescutu, caus'a este ca tóta lumea consuma mai multu. Daru noi ne unimu cu prim'a opiniune, pentru cuvintele mai susu espuse.

Avendu acum ore care cunoscintie despre insemnatatea baniloru, nu va fi de prisosu a face unele observări asup'ra influintiei, asup'ra vietiei omenimei și prin urmare asup'ra referintieloru loru intre ómeni.

Dónna Giofren dice: economi'a este isvorulu neependintiei și libertátiei.

subserne la timpul seú consistoriulu diecesanu pro lănga relatiune.

Caransebesiu in 15 Aprilie 1871.

Episcopulu diecesanu
Ioanu Popasu. m p.

Masacrulu jidoviloru din Odes'a.

Diariulu „Orientulu“ a primitu și a publicatu o corespondintia dela Odes'a, in care se descrie in amenuntu fapt'a din dilele Pasciloru a chrestiniloru contr'a jidoviloru. Corespondentulu nu pôte fi de cătu vre-unu jidanu, pentru ca prea cu focu se silescu sa apere pre jidovi și sa condanne pre crestini, dandu dreptu causa a acestui masacru nesce copilarie, cari n'au ridicatu nici odata in picióre o populatiune intrėga, ci celu mai multu deca a provocatu veri-o bataia.

Noi reproducemu cu tóte acestea corespondentia jidovesca, pentru ca deca minte asup'ra causei, celu pucinu nu se insiela asup'ra efectulu, și citėza anome cum s'a urmatu devastarea caseloru jidovesci și masacrulu.

lėta deci ce se scrie din Odes'a fóiei „Orientulu“ sub dat'a din 14 Aprilie 1871:

Odes'a, 14 Aprilie.

„Invierea a datu locu aci la o intimplare gróznica, care se vediu fórtu rar de ómeni; cradmea poporulu rusu, inactiunea autoritatiloru civile și militare din Russi'a se arėta din nou la lumina. Spaimentatórele scene de netolerantia și de barbaria din evulu mediu se intemplara, fãra cá sa se fi facutu séu incercatu o interventiu seriósa.

O gramada de vagabundi, incuragati de o multime, in care ori ce simtiementu de dreptu pare a fi stinsu, și nepedepsita de armata, care asistá passiva, cutėdia a merge din casa in casa, din strada in strada, cu distructiunea și jefuirea, bá chiaru și cu omorulu. Ce atrocitãti aru puté spune ruinele, și tocmai cei mai seraci din populatiunea jidovesca, au suferitu mai multu. Din saracatiósele loru locuintie nu mai esista de cătu cei patru pareri; crucele ferestreloru și usile suntu sferemate, paturile și mesele suntu sdrobite in strada, și pufulu sbóra in aeru.

Pretestulu se gasi la momentu. Se spunea ca vre-o cătu-va studentu jidovi aru fi aruncatu o pisica mórtã pre altariulu bisericeii grece. Alții spusera, ca ei aru fi derimatu cu petri o cruce. Nu erã necessitate de mai multu, pentru a putea incepe acea persecutiunea in Duminec'a Pasciloru la amėdi. Jidovii fura batuti (in apropierea bisericeii grece), ceea ce nu este de mare importantia, fiindu-ca această face parte din desfatãrile de Pasci anuale ale poporulu russescu. Bataile se inmultira in sa și se ivira de odata la diferite locuri. Acum aru fi fostu tempulu de a interveni cu energia; arrestarea a vre-o cătu-va vagabundu aru fi sugrumatu pre data persecutiunea.

Sub cuvintele cele dintăiu din această massima vine de a se intielege și partea cea a manipuliunei economice, prin carea cine-va pentru serviciu séu pentru produse din asudórea sea scie sa cástige cuatitãti mai mari de bani.

Vediendu din cele de mai susu ca banii reprezenta pretiulu și valórea obiecteloru și cu ei se potu inlocui obiectele de totu soiulu, este invederatu ca, ai posede, insemnėdia atătu, cătu a avé libertate in procurarea loru și neependintia in alegerea loru. Agricultorulu d. e. are lipsa de pamântu și incătu se pôte de cualitãti de acele, cari sa corespunda diferenteloru semintie, ce voiescu ale producu pre ogórele sele; are lipsa de puteri lucrátórie, pre care elu trebuie sa le remuneredie, deca ele suntu puteri inteliginte, și sa le procure și sustiena deca ele suntu animalice séu mecanice și asiă mai departe. Deca agricultorulu este tiermuritu in mijloc, elu este tiermuritu in alegerea și a pementulu, dupa catatime și cualitate, este restrinsu in alegerea puteriloru, ba in lipsa mare este departatu cu totul dela aceste și este redusu la mánile sele, la puterile fisice și intelectuale a persónei sele, cari voru trebui sa muncesca relativu mai multu și sa cástige mai puțin. Sa luám unu meseriasiu și vomu aflá ca și acest'a este totu asiă de tiermuritu și de restrinsu in alegerea materialulu, ce voiescu sa lu lucre și in alegerea instrumenteloru, cu cari trebuie sa lucre. Asiă e negutiatorulu, căci si elu deca mijlócele i suntu marginite, nu pôte caletori la sorgintea marfuriloru, ce are sa le vendia, ci numai până la depozitele cele mai aprópe de densulu, de unde iera

ba ca numerariulu se inmultise mai multu de cătu tóte cele-lalte produse.

Multe familii suferira de această dispretiure a numerariulu, mai cu sėma proprietari de mosii și de case, cari, pentru o suma óre-care inchiriá mosiele loru, de ore ce intreprenditorii de industria agricola, manufacturaria și comerciala se inavutiau, vendiendu cu unu pretiu mare produsele loru.

Observãma (ca, in capulu XII. subt Nr. 10, vorbindu) despre trist'a sórtã a proprietariloru fonciari, ce nu-si explotá ei insusi fondurile loru, (am arėtat) ca se ruiná, (n'amu potutu aprofundá de ajunsu causele acestei ruine, fiindu-ca lectorulu n'avea, până la acea parte a scrierei, mai nici o notiune despre valóre, moneda și pretiu. Hei bine! acum cându a dobânditu această cunoscintia, lectorulu pôte vedea ca numerariulu la noi fiindu rar și veniturile proprietãtorulu fonciari mici in proportiune cu profitele arend-siloru, mesteriloru și comerciantiloru, proprietarii, in privinti'a consumatiuniloru, suntu inferiori intru cătu se atinge mediela ce facilita procuratiunea obiecteloru de consumatu. Adaugati invetiariile de lux, ce proprietarii nostri contractėdia de mici, lips'a loru de activitate, căci o mai mare parte și petrecu viat'a in desfatari, fãra a se dá la nici unu travaliu productivu. lėca pentru ce ei s'au ruinatu, se ruina și se voru ruiná. Chiaru dintr'o sorginte, deca pre fie-care momentu, și continuu, luámu apa mai multã de cătu producu sorgintea, nu este invederatu ca a sa ajungemu, curendu séu mai terdin, la secarea ei completa?

Pre la finele secolulu XVI, ecuilibrulu intre

Insa nu se facu nimicu; cu o nepasare neertata lucrurile fura lasate in voi'a loro, mi'a gramada se mari, si Luni dopa amedi opulu destructiunei reincepu cu mai multa furia. Poporul gramadise in ajunu scandalu preste scandalu la vechiulu si noulu Bazaru, acum se gramadira in strad'a jidoviloru si intrara din casa in casa, spargendu ferestrele si usile. Acest'a tienu neintreruptu cam pana Mercuri dimineti'a.

In strad'a jidoviloru nu remase unu genu in-tregu; chiaru cele mai inalte ferestre ale templului suntu sferemate cu iscusintia, care aru fi fostu demna de o mai buna afacere. Furi'a crescea din minutu in minutu; la 7 ore ser'a multimea se invertea, urlandu si fluierandu, dinaintea casei lui Raffalovici (unulu din cei intaiu banchieri de ac), in strad'a italiana, langa Bulevardu. Oglinziele cele mari ale frumoasei zidiri fora sparte fara deosebire. Multimea intra in casa, in comptoaru: registrele de comptabilitate, compturile, copiele, totulu sburan pre ferestra, fu priimitu cu har'a si ruptu in bucati. Strad'a intraga fu presarata cu compturi curente, note si diferite copie.

La Bazarulu celu vechiu, gheretele fura resturnate de odata, si jefuite cu desevarsire; cu onevointia se pot strecura cineva printre desordinea ce este acolo, iera la noulu Bazaru, unde se silira in vanu a imprasti'a lumea cu tulumbe, furi'a fu si mai mare. Nu se arata nici o putere armata, care cu pucina energia aru fi pututu pune capetu desordinei. Cărcimele fura calcate un'a dupa alt'a si aprinderea multimei crescū vediendu ca era lasata in voi'a ei. Intemplările de Marti fora numai rezultatele naturali a unei autoritati indifferente. Parisulu si are revolutiunea, Bucurescii si Galatii persecutiunea, astfelu se resonā aci, vremu sa facemu si noi unu scandalu.

Marti abia se mai gasea o strada care sa nu fi fostu calcata si jefuita, nu era chipu de ordine, armat'a fu despretiuita! Cosacii fora trantiti de precai, stricatiunile se inverteau ca pulbera din cartalu, incartalus si in fine nici crutiarea vietiei omenesci nu mai existā. Cate-va case si anume acele ale lui Schiffman, Barchansky, Wiltnetz suntu cu desevarsire destruse; Barchansky aparandu-si vietia a trasu cu focuri asup'a multimei si a omoritu pre unula din acei miserabili. Schiffmann este ranitu de morte in spitalu la casa lui; in presentia nostra unu cosacu fu strepunsu, si multimea striga: „Har'a, nu e de catu unu cosacu!“ Pofulu din paturi rumpe umplea stradele si ca la 30 de soldati priveau, cum unu caraghiosu scotea unu claviru pre balconu cu aclamatiunea poporului, spre a lu sverli asup'a unui oficiar, care sta josu.

Stradele, italiana, a lui Richelieu, intregulu cartalu, prin care trece strad'a ebreiloru, este jafuita cu unu vandalismu fara parochia; pana chiaru aproape de bulevardu si pre pietia Caterinei se facura

jafuiti. Se prinse doue carutie pline cu petri pre calea spre Efrussi, a caruia casa fu scapata numai prin positionea ei pre bulevardu, unde erau stationati cosacii. Carantin'a fusese inchisa de vreme si prin acest'a se opri venirea matelotiloru, insa pravaliile dela portu, care suntu situate mai josu de catu cea-lalta parte a orasiului suntu cu desevarsire in ruine, stradele suntu acolo necomunicabile, pentru ca trecerea este impededata de mobile, usie si ferestre sferemate. Pre bulevardu se audea numai urletulu selbaticu si fluieratur'a masei sgototose, care si termina intunecos'a opera de destructiune la portu. Kohan si scapa casa numai pentru ca o incungiurase de soldati, ce chiamase.

Jefuirea fu spaimantatoare si in strad'a greca; in cele-lalte localitati destructiunea era in facia, aci insa predominā jafulu si furtulu.

Era in acea strada magazine cu haine gal'a, poporul se imbraca in haine nove, langa elu unu magazinu de siepce si palarie, palariile cele vechi fura aruncate in aeru si inlocuite cu altele nove, magazine de postavori si de manufacturi fora loate cu asaltu si tota aprovizionarea de marfuri impartita, bucatiele stingherie rumpe in doue si astu-felin impartite. Apoi multimea trecu in Deribasoswkaja, acolo se jafui pravalia unui cismariu, si fiindu ca cu ori-care achisitiune cresce si necesitatea, se jafuira si ceasornicarii, si se atarnara la o vesta furata unu ceasornicu furatu, spre alu inapoiu mai tardiu pentru trei ruble, se bea rachiu din vase sparte, in pravalie jafuite, si tigari de havan'a furate.

Si politia? Iasa ca omenii ei sa fia strapunsi in presentia ei, numai pentru ca unu ordine din Petersburg, unde nu se ave idea de tote excesele, oprise d'a se da focu in omeni; soldatii fura in genere despretiuiti; se rumpsera epotele politiaului, anarchia era complecta si pretutindeni. Nu credeti ca exageredi, eu nu suntu evreu si nu privescu aceste din urma intemplari prin colorile intunecose ale miseriei, dara amu vorbitu cu persoane, a caroru rude suntu greu ranite, juni insurati de curendu, a caroru avere intraga a fostu pradata de poporu; amu fostu facia la aceste groznice scene de netolerantia religioasa, de betia selbatica a unui poporu barbaru, amu vediutu aruncandu-se cu petri asup'a guvernorului generale care, cu arm'a in mana a intratu in multime spre a o imprascia si de aceea despretiuescu afacerile ruseseci.

Si, intrebati, ce a facutu publiculu la tote acestea? Ierasi nimicu! Cate cinci seu siese vagabundi intrara intr'o casa si o jefuira. Sute de omeni ii priveau in linise, si-i incuragiara inca in fapt'a loro. „Nitschevo!“ care va sa dica: „nu e nimicu! Acest'a e alfa si omeg'a a unei adeveratu ruse. Acesta positione passiva a unei populatiuni, care nu scie a apretia viatia omenesca, este cu osebire caus'a acestei grozavie. Fie-care scie a se asigura prin punerea unei cruci seu icone la ferestra.

seu averea, ce ei representa, aru fi, ca omulu cu ori si ce pretiu sa-si castige bani. Maxim'a citata din fruntea acestoru putiene cuvinte trebuie insa sa o combinamu strinsu cu cea citata numai ceva mai in susu, cu aceea adeca ca, economi'a e nedependintia si libertate. Activitatea cea onesta este, care binecuvanta ostenela si face manosa sudorea individiloru singuratici si a societatoru mici si mari.

Stramosii nostri, cu cari ne falimu adese-ori, au asupritu de multe ori popore invecinate si parte cu putere fisica, parte moralicesce le-au facutu sa-si depuna nu numai vistieriele cu banii, dera si alte averi, la picioarele loro. Rod'a acestui castigu a fostu ca, acei puternici, cari dispuneau de aceste averi, nu ca s'au ingrigitu de a pregati unu viitoriu urmatoriloru loro, ei si au perdatu compatulu in tote ale vietiei loro, in mancare, in beutura, in imbracamintea loro, in casele si alte trebuinte ale loro si pareca ca nu au mana destula de larga ca sa le pota risipi.

Deca averile acele colosali le castigau, si cu sudorea loro, atunci ei in activitatea loro se impinteneau ca sa o desvolte pre acest'a si mai tare, pregateau unu viitoriu urmasiloru loro, cari nu puteau remane asiā dupa cum ii vedemu ca au remasu.

Cunoscendu influintia acest'a nedisputabile, este dera o datorita si a indiviloru si a individualitatloru a cautat a se pune in pusetiunea de a lucra catu de multu si catu se pote de liberu pentru binele loro.

Inceptorii vedemu ca s'au facutu. Vedemu ca si la noi poporul a inceputu a pestra si a pune de laturi cate unu micu prisosu, ca sa taço de cele

Tote silintiele d'a imprascia lumea, fura darnice pana eri dimineti'a; baie'a rece, ce se aplica cu tulumbele, nu reci de felu spiritele infierbantate. Eri in fine ordinea fu restabilita prin sosirea a noue trupe, a doue carutie cu nuiete si cu permissiunea de a imprascia multimea chiar cu tunulu, la vreme de nevoia.

Se dice, ca de atunci s'au impuscatu diece capi ai rescolei, acest'a a bagatu frica in tumultanti; celu ce se apera in contra politiei este adusu la ratiune prin batai cu nuiete pre pietie publice. Amu fostu presentu la aceste executiuni, care dupa o suta de nuiete este inca insolentu, mai priimesce alta suta de lovituri, si atunci se potolesce cea mai tare betie, cea mai mare furia. De s'ar fi intrebuintiatu dela inceputu numai a diecea parte din acesta energia, persecutiunea aru fi incetatu pre data.

Suntemu recercati a publica urmatorulu articulu in totu cuprinsulu seu fara de a face vre-o modificare intr'ensulu:

Cricău 24 Aprilie st. n. 1871.

Omenii seriosi nimicu nu cetescu in duare mai cu pucina placere ca polemiele, si nici ca e mirare, pentru ca unu omu maturu, care dorece a cei lucruri de interesu comunu si idei sanatoase in ore care diariu, iera nu flecnri mueresci, frecari intre persoane, — cari midiolocitu au incurgerea sea nu a rare-ori chiaru si asup'a lucrurilor comune — ce placere pote ave la certele si de multe ori chiaru si mascaliturile unei persoane asup'a altei'a, cari fiindu mai totu-de-un'a impreunate cu vatamare de onore, nu arare-ori aducu cu sine processe, ba chiaru si dueluri.

Suntu unulu dintr'acei omeni, cari pre catu 'su de gingasi pentru onorea loro, pre atal'a o pretiuescu aceea in altii, — de unde, deca vre-odata amu esitu in publicitate cu descoperirea onoru lucruri de natura inculpabila prin care acelor'a, cari se simti seu vinovati cu acelea, nu l'amu facutu pre mare placere, — descrierea amu facut'o catu s'au potutu mai cu mare crutiare, — persoane nici odata nu amu atinsu, — si deca dora cu asta ocazione spre charificarea lucrului voi atinge personalminte pre cineva, aceea numai intr'atata o facu, in catu spre constatarea adeverului impinsu de respectivulu, suntu silitu a o face.

In nrulu 26 a „Telegrafulu Romanu“ aparū unu articulu „De sub pol'a muntiloru“ subscrisu de unu preotu gr. res.“ in care — deca amu potutu intielege ceva din elu — cinsti'a sea viindu a-mi combate articululu meu din nr. 6, si mai cu deosebire celu din nr. 17 alu acestui stimatu diurnalu, scrisu cu privire la iregularitatile ce le ducu preotii prin unele parochie facia cu sinodele par., in locu sa-mi combata asertiunile mele — cari eu fara cea mai mica vatamare a consciintiei mele si acumu le sustienu, — aduce in acele mai multe citate din

numai obiectele acelaie si le pote insusi spre vendiare, cari suntu mai estine. Dera chiaru si omulu de sciintia, fia de ori ce specialitate in lips'a de mijloce, este restrinsu a sta departe, de autorii ce mai buni, de a abdica la productiunea opurilor ce aru fi in stare sa le produca, din cauza ca pre cei dintaiu nui pote cumpera si pre cele din urma nu e in stare sa le tiparasca; ca sa tacemu, ca pana si alte trebuinte dilnice lu impedece de multe ori chiaru de a si medita asup'a vre-unei idei salutare.

Amu avutu aici in vedere individii. Sa trecemu la individualitati, precum la familie, la societati, la tierii la staturi, si vomu afla ca lucrurile totu asiā stau ca si la individii singuratici.

Noi scimu, ca suntemu atatea milioane de romani, si scimu ce trebuinte amu ave si adeca, ne aru trebui sa avemu agricultori buni, meseriasi si fabricanti numerosi, omeni versati in comerciulu celu mare, barbati de sciintie si in finea fineloru soci, si mame bune, cari sa fia la inaltimea misiunei loro.

Pentru tote aceste suntemu convinsi ca ne trebuiescu scole elementarie, institute agronomice, scole reale de meserie, de comerciu, gimnasii, academii, universitati si institute de crescere pentru femei. Catu suntemu de tiermuriti in crearea loro, ba chiaru si in alegerea loro, o cunoscemu si o vedemu cu totii. Si asiā pre langa tote convingerile nostre noi vedemu ca stamu departe de ele si de dorintiele, ce suntu legate de aceste institute.

S'aru pote rataci cine-va sa eugele ca din influintia, ce amu aratatu pana aci, ca o au banii

ale bisericiei nostre, privescu cu ore care bucuria la fondulu Asociatiunei nostre pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, carele este din pastarea si din prisosele cele mice ale poporului nostru. Elu ca si cele bisericesci, a inceputu a rumpe legaturile, cari detineau pre multi dela scolele de agricultura, dela scolele de comerciu, dela academii si universitati. Fundatiunile nostre, ori cum suntu ele, au pusu si va pune in pusetiune pre unii altii de a pasi la lumina cu productele loro spirituale. Tote aceste suntu nisce progrese catra libertate si nedependintia, in intielesulu celu mai sublimu, in intielesulu intelectuale.

Si deca cautamu si asup'a meserisiloru, si aci catu nu au facutu in anii cei din urma aceeasi mica dara manosa economia, cu carea barbati nostri inteliginti si industruasi au sprigitu in fiintia re a chiaru si a re uniu nei acestei, in sinulu carei ne aflamu.

Dera de unde va veni, de banii au influintia asiā de mare, incatu ci sa pota face lucruri asiā mari? Scrutandu mai aproape dupa adeverulu responsului la intrebare, vomu afla ca banii nu ei ca a t a r i, ci pretiulu si valoarea loro, cari iera reprezenta p u t e r e a lucratoria a omului in multe privintie, si puterea lucratoria cu catu este mai mare, cu atatu si productele ei suntu mai multe.

De aceea si in genere si in specie e de a se recomandā dicerea lui Montecuculi combinata cu a domnei Giofren.

